

علل دروغگویی در کودکان و نوجوانان

نویسنده:

صدیق شاهپری

انتشارات آزمون یار پویا

(حق چاپ محفوظ است)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۵	فصل اول
۵	کلیات
۳۷	فصل دوم
۳۷	انگیزه‌های دروغ‌گویی
۶۱	فصل سوم
۶۱	راهکارها

مقدمه

دروغ‌گویی پدیده‌ی منفی اجتماعی و از صفات زشت و ناپسند اخلاقی است. متأسفانه امروزه در میان افراد جامعه دروغ‌گویی به انحای مختلف و به‌طور شایع مشاهده می‌گردد. به‌گونه‌ای که زندگی مردم را دشوار ساخته و اعتماد در میان مردم - بزرگ‌ترین سرمایه اجتماعی بشر - را در معرض تهدید قرار داده است. چه بسیار دروغ‌هایی که بر دوستی‌ها و روابط سایه افکنده است و افکار و اذهان را به‌جای سوق دادن به‌سوی واقعیات، در مسیر انحراف می‌کشانند.

فطرت انسان در جستجوی خوبی‌هاست، از این‌روست که به سمت راستی و راست‌گویی گرایش دارد و به دنبال واقعیت و حقیقت است، لذا فطرت انسان دروغ و دروغ‌گویی را مذموم و ناپسند می‌داند و از وجود آن آزرده می‌گردد. دین مقدس اسلام نیز دروغ‌گویی را مذمت نموده تا جایی که خداوند دروغ‌گوی را نفرین نموده است. برای جلوگیری از رایج شدن دروغ‌گویی در جامعه و بهترین راه مبارزه با این پدیده منفی اخلاقی - اجتماعی، قدم اول شناخت علل و عوامل آن است. لذا نگارنده در این تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤال است که علل و عوامل دروغ‌گویی چیست؟ به‌بیان دیگر چه چیزی باعث می‌شود که عده‌ای از انسان‌ها در جامعه دروغ می‌گویند؟

دین اسلام آخرین دین الهی است. پس از ارائه این دین مبین، بعثت پیامبران و هدایت‌کنندگان بشری نیز خاتمه یافت. قرآن، این معجزه الهی، دربردارنده کامل‌ترین و جامع‌ترین برنامه زندگی برای ما انسان‌هاست و تمام دستورات الهی مبتنی بر صحیح و یا غلط بودن افعال در آن بیان شده است. پس از نزول قرآن، ائمه اطهار برگزیده شدند تا انسان را در فهم بهتر موازین و دستورات اسلام و آیات قرآن یاری رسانند تا پس از رفع شبهات در زمینه تفسیر قرآن و درک احکام الهی، بشر هیچ دستاویزی برای سربیزی از دستورات الهی نداشته باشد.

از این سخنان این‌طور می‌توان نتیجه گرفت که برنامه صحیح زندگی بشری در حال حاضر وجود دارد و جوینده حقیقت با کاوش و جست‌جو در منابع یاد شده - آیات و روایات - می‌تواند به آن دست پیدا کند و آخرت خویش که همانا مقصد همه آدمیان است را از تباهی برهاند. با اعتقاد بر این که جامع‌ترین دستورالعمل شیوه زندگی برای انسان‌ها آیات قرآن، احادیث و روایات ائمه اطهار است، نگارنده پرسش پژوهش خود را از منظر این منابع هم پاسخ داده است.

از آنجایی که دروغ یکی از رذایل اخلاقی و صفتی مذموم و ناپسند است که اعتماد را در بین مردم دچار خدشه می‌کند و افکار و اذهان مردم را به جای سوق دادن به واقعیات دچار انحراف و کجی می‌سازد و بر سلامت جامعه تأثیر می‌گذارد و این معضل از خانواده که کوچک‌ترین اجتماع بشری است آغاز می‌شود، لذا با شناخت علل و انگیزه‌های آن چنانچه رفتار دروغ در کودکان و نوجوانان که در مرحله شکل‌گیری هویت قرار دارند شناخته و در صورت لزوم درمان نشود، عواقب ناگواری را به همراه خواهد داشت.

این عواقب از عدم موفقیت فرد در ادامه حیات اجتماعی و برقراری تعامل اجتماعی گرفته تا ارتکاب به جرائم سنگینی که گاهی محلی برای جبران باقی نمی‌گذارد. به همین منظور به بررسی علل و عوامل دروغ‌گویی در حوزه روان‌شناسی با توجه به آیات و روایات و تطبیق آن‌ها پرداخته شده است.

پژوهش‌های بسیاری اثبات کرده‌اند که دوره نوجوانی، دوره تغییرات فیزیکی، روحی و اجتماعی، همراه با نوعی اضطراب و پریشانی است. این تغییرات مختلف تا حد زیادی طبیعی است، اما گاهی برخی از رفتارها و حالات روانی نوجوان از حد طبیعی خارج شده و جنبه بیمارگونه‌ای می‌یابند، لذا شناخت برخی از رفتارهای طبیعی نوجوان در این مرحله گذار، از اهمیت بالایی برخوردار است.

یکی از رفتارهایی که پتانسیل تبدیل شدن به یک مرض روانی را دارد، دروغ‌گویی است. همه نوجوانان خواسته یا ناخواسته مرتکب دروغ‌گویی می‌شوند ولی اگر این نحوه عملکرد استمرار یابد به‌طوری که نوجوان به قبح این عمل اعتقاد نداشته باشد، نگران‌کننده خواهد بود.

تا زمانی که این رفتار خللی بر فعالیت‌های نوجوان و اطرافیان او وارد نیاورد، جای نگرانی نیست، اما همین که این مسئله از حد طبیعی خارج شود، باید به فکر چاره بود و درصدد درمان تخصصی این مشکل برآمد. گفتنی است که این رفتار وابسته به جنس نبوده و در بین دختران و پسران فراوانی یکسان دارد.

چنانچه رفتار دروغ در کودکان و نوجوانان که در مرحله شکل‌گیری هویت قرار دارند، شناخته و در صورت لزوم درمان نشود عواقب ناگواری را به همراه خواهد داشت؛ از عدم موفقیت فرد در ادامه حیات اجتماعی و برقراری

تعامل اجتماعی گرفته تا ارتکاب به جرائم سنگینی که گاهی محلی برای جبران باقی نمی‌گذارد. با در نظر گرفتن این مسئله، نگارنده تلاش داشته تا پژوهشی در جهت یافتن علل و عوامل دروغ‌گویی در کودکان و نوجوانان ترتیب دهد، رویکرد این پژوهش، بررسی علل و عوامل دروغ‌گویی است.

هدف تحقیق به دست آوردن درک صحیحی از مفهوم «دروغ» و بیان علل دروغ‌گویی است. هم چنین «دروغ» از منظر دین اسلام مورد بررسی قرار گرفته است، بدین منظور که قرآن چگونه به این رذیله نگرسته و پیرامون آنچه مطالبی را متذکر شده است. افزون بر این به احادیث و روایات در رابطه با دروغ پرداخته شده است.

بسیاری از مکاتب روان‌شناسی بر این باورند که نهاد شخصیت هر انسان در دوران حساس کودکی و نوجوانی شکل می‌گیرد، لذا پژوهش حاضر دایره بحث را محدود به یافتن علل دروغ‌گویی در کودکان و نوجوانان در حوزه روان‌شناسی اسلامی با توجه به آیات و روایات نموده است. آسیب‌شناسی صحیح در مورد دروغ‌گویی کودکان و نوجوانان می‌تواند در درجه اول به خانواده‌ها و سپس به آموزگاران و مسئولین تربیتی کمک کند تا این بحران شخصیتی را به درستی بشناسد و در پی آن راهکارهای مفیدی برای درمان و جلوگیری از پیشرفت آن بیابند.